

Petr V e d r a

Rudné hornictví v okolí Jemnice a jeho vliv na vznik jemnického Podolí

Jemnice bývá v odborné literatuře uváděna jako starobylé horní město založené ve dvacátých letech 13. století, s těžbou zlata doloženou ve 14. století. Nemnoho listin o zdejší dolování, z nichž některé jsou označovány za Bočkova falza, a chybějící archeologický průzkum ve starých těžebních lokalitách, poskytují prostor i pro hyperkritické názory, které dokonce popírají existenci hornictví i založení města v uvedeném období.¹

Počátky dolování se dosud nepodařilo určit. S největší pravděpodobností však bylo provozováno dříve, než ve 14. století a existují publikované názory, že jej lze spojovat již s keltským prospektorstvím důvodně předpokládaným v této oblasti v souvislosti s nálezy grafitové keramiky.² I když se názory na stáří zdejšího dolování prozatím pohybují více méně v oblasti deduktivních konstrukcí, nelze ponechat bez povšimnutí, že jeho počátky může připomínat již samo místní jméno – Jemnice, které se tak, za popsání situace, stává důležitým historickým pramenem.

K původu místního jména se váže legenda o dívce jménem Jemna, která zachránila obležené město před vyhladověním tak, že s hradební zdi shodila ochočeného beránka, tehdy posledního ve městě, a nepřítel, v domněnku, že ve městě je ještě dostatek potravin, obléhání ukončil a od města odtáhl. Z obsahu této legendy nelze dovodit nic určitého. Nevíme kdo město obléhal, kdy k němu došlo, ani za jakých historických souvislostí. Jediné, co legenda prozrazuje je to, že v době popisovaného obléhání již bylo opevnění města dokončeno. Jedná se tedy spíše o legendarizovanou epizodu v životě města, která by snad mohla mít svoje vyjádření v podobě kamenné panny, fetiše, umístěného na bráně městských hradeb.

Místní jméno vychází ze základu slova jáma a s příponou -ice. Z etymologického hlediska se uvádí, že jde o slovo všeslovanské, pravděpodobně související s řeckým prokopati či vykopati.³ Slovníkové výrazy slovo jáma interpretují ve významu dolík, díra, ale také důl v zemi či šachta.⁴ Původ místního jména tak bývá spojován buď s okolní členitou krajinou

s údolími – jámami nebo odvozením od zaměstnání člověka pracujícího v jámě. Podoba místního jména pak vznikla buď zpodstatňující příponou „ice, -ica“ od přídavného jména jamná, tj. ves ležící v místě, kde jsou jámy, podle polohy v terénní sníženině, nebo se místní jméno vyvinulo z původního Jam – ň – ica od apelativa jáma, jamné, jerník.⁵ Jerníkem či Jerníkem byl nazýván ten, kdo v jámě pracoval. Ještě v dnešní době jsou v Čechách na mnoha místech zvaných např. Jámy, v Jamách, atd. nalézány stopy po těžbě zlata nebo stříbra provozované ve 13. – 14. století.⁶ Slovo jáma je v hornickém slova smyslu doloženo ještě roku 1785 v pomístních jménech Josefského katastru. Tomu odpovídá i německé gruben či graben. Také moravská místní jména Jamné, Jamnice, Jáma a Jernice jsou uváděna v souvislosti se zaměstnáním obyvatelstva zaměřeného na dolování kovů.⁷ Slovo jáma tedy lze rovněž odvozovat od činnosti jerníků – horníků, kteří dolovali povrchovým způsobem mělkými překopy, tzv. jámováním.

Místní jméno se objevuje v různých písemných podobách. První písemná zpráva pochází z roku 1227 a místní jméno se v ní uvádí v podobě in Jamnitz, 1295 in Gemnitz, 1298 in Gemeniz, 1327 in Gemnyc., 1335 In Yernicz, 1345 in Jempnicz, 1346 de Jernicz, 1355 in Jemnycz, 1384 in Gemnicz, 1373 in Gemnicz, 1400 in Jempnicz, 1421 Jernicz, 1438 de Gemnicz, 1480 u Gempnicze, 1483 in Jempnicz, 1486 Gemnicze, 1633 Jamnicz, 1671 Jamnitz, 1846 Jamnitz, Gemnice, 1872 Jamnitz, Jernice. Do roku 1480 se místní jméno vyskytuje v plurálu. V singuláru je poprvé doloženo roku 1480. V první písemné podobě není ještě přehláska „a“, „v“, „e“, - Jamnitz. K této přehlásce však došlo již ve 13. století - Gemnitz.⁸

Kromě Jernice existují v jejím okolí další tři lokality s pomístními jmény, jejichž základem je slovo jáma. Jsou to Jernička, Na Horních Jerničkách a Na Dolních Jerničkách. Lokality se nacházejí asi 2 km jz od Jernice. Jernička a Na Dolních Jerničkách asi 150 m severně od silnice na Menhartice v blízkosti místa s pomístním jménem U borovice, Na Horních Jerničkách v protilehlém údolí nad ohbím Bělčovického potoka mezi Menharticemi a Týnicí jižně od zmíněné silnice a uvedeného místa. Pro vysvětlení původu jejich místního jména, resp. pomístního jména, lze přinést stejné argumenty, jako u místního jména Jernice.

Jernička je uváděna v odborné literatuře jako předchůdkyně města. Je to patrně proto, že je také označována jako Stará Jernička (Antiqua Jerniczka).⁹ Kdy byla Jernička založena není dosud určeno. Archeologický průzkum nebyl proveden. Zprávy o ní jsou kusé, pocházejí ze 14. - 15. století a jsou vesměs spojeny s majetkovými převody zapisovanými do

zemských desk. Z majetkoprávních zápisů 14. a 15. století lze zjistit, že ve 14. století až do roku 1365 byla Jemnička vlastnictvím jemnického rychtáře Mikuláše a je označována jako osada. V témže roce ji prodal majitelům menhartického zboží. V roce 1390 se již poprvé uvádí jako Stará Jemnička. Koncem 14. století a na počátku 15. století je uváděna jako dvorec. Od poloviny 15. století se uvádí jako poplužní dvůr a koncem uvedeného století již byla pustá. Ve smlouvě mezi Tasem Mezeříčským z Lomnice a jemnickými měšťany z roku 1588 je již Jemnička podobně jako Týnice uváděna mezi háji a zdejší lom byl již považován za zdroj stavebního kamene.¹⁰ Z deskových zápisů tedy vyplývá, že bylo i po roce 1390 v některých případech používáno místního jména Jemnička, jindy Stará Jemnička a někdy také Stará Jemnice. Místní jméno Stará Jemnička se pravděpodobně nevžilo natolik, aby bylo pravidelně používáno. Lze však také předpokládat, že v době, kdy Jemničku vlastnil jemnický rychtář Mikuláš, se zde ještě dolovalo. Tento rychtář se majetkově velmi angažoval v okolí Jemnice v místech, ve kterých se dolovalo. Prodej Jemničky tedy také mohl znamenat ztrátu jeho zájmu o tuto lokalitu zapříčiněnou pravděpodobně vyčerpáním zdejšího ložiska. Postupný útlum těžby nebo popř. již jen provozování lomu stavebního kamene s největší pravděpodobností posléze vedl k zániku Jemničky. Pro podporu tohoto názoru je možno argumentovat pojmy z někdejší hornické terminologie. Od nepaměti byla kutiště horníky pojmenována a tato pojmenování byla personifikována. Opuštěné kutiště bývalo nazýváno např. „mrtvé dítě“, „mrtvý muž“, ale také např. „stará hora“, „starý Jakub“ a tyto názvy nepochybně znamenaly vyčerpaný důl.¹¹ Tato interpretace současně dovoluje určení pravděpodobného ukončení těžby v této lokalitě.

V lokalitě Na Horních Jemničkách jsou ještě i v současné době, zejména v místech nenarušených průmyslovou těžbou stavebního kamene, patrné stopy po jámování mělkými překopy. Naproti tomu lokalita Na Dolních Jemničkách žádné stopy po někdejší těžbě nenesou, neboť se nachází v polní trati, jejíž ráz byl definitivně změněn zemědělskou velkovýrobou.

Slovo *jáma* ve významu údolí nebo žleb je možno interpretovat i jako apellativum ke slovu *baňa*. Současně se také připouští odvození slova *baňa* od osobního jména Báňa, jako domácké podoby jména Bartoloměj. Místní jméno Báňovice na Jemnicku tak lze interpretovat buď jako označení lidí žijících v údolí, nebo ve významu ves lidí Báňových, resp. Bartolomějových.¹² Méně často je publikováno, že místní jméno lze také interpretovat v hornickém významu a v této souvislosti je dokonce uváděno, že je hornického původu.

Slovo „báň“ je známo m.j. také ve významu důl, doly, Bergwerk, atp. a tento význam vychází z tvaru rudného dolu.¹³

Rovněž slovníkové výrazy slovo báň stč. báně, interpretují jako rozličné věci baňaté nebo oblé, klenuté, ale také ve významu banja – lázeň. V hornickém významu, jako rudný nebo uhelný důl. Vývoj v hornickém slangu pak znamenal přenesení slova baňa, ve významu kamenná lázeň, na doly. Předhistorický důl měl oválný vertikální průřez, a proto bylo slovo baňa významově přenášeno. Nejprve na skleněnou nebo kovovou krytku nad tavicím tyglíkem, která byla polokulovitá, v níž byla vysoká teplota i pára a později i na předměty jiné.¹⁴

Poprvé se místní jméno připomíná roku 1327 v podobě Wanowycz, roku 1515 ve vsi Baniowiczích, 1547 z Baniowycz, 1570 u vsi Baniowycz, 1591 ves Baniowycze, 1671 Baniowytz, 1718 Banyowytz, 1720 Banjowitz, 1751 Banowitz, 1848 Baniowitz, Baňovice, 1872 Banowitz, Banovice, 1893 Baniowitz, Baňovice, 1924 Báňovice. Z uvedeného přehledu je markantní, že až do roku 1924 se místní jméno uvádí důsledně s krátkým „a“. Změnu původně uváděného počátečního písmene W na B lze přičíst blízké výslovnosti obou.¹⁵

Poloha Báňovic na Jemnicku v sousedství Panenské (Frauendorf), jejíž místní jméno je také možno spojovat s hornickou činností a lokalita Holčí hora (Frauenberg), která se zde nachází a ve které je doložena těžba ještě roku 1620, napovídají, že Báňovice se nacházejí v obvodu historické těžby kovů na Jemnicku a místní jméno by mohlo být rovněž interpretováno v hornickém významu. V lokalitě nyní nazývané pomístním jménem Jalovčí jsou do dnešní doby patrné stopy po historické těžbě. Pomístní jméno Jalovčí není pravděpodobně odvozeno od porostu – jalovců, tam rostoucích, ale od jalové půdy nehodící se k zemědělskému obdělávání.

FOTO 1

Báňovice, místní trať Jalovčí, pozůstatky po někdejší těžbě rud. Foto: Ing. Vladimír Vaněk.

Kromě uvedených lokalit se severně či severovýchodně v okolí Jemnice nacházejí i další, které nejsou označeny pomístními jmény souvisejícími se slovem jáma, avšak je v nich těžba rud doložena. Především jde o místo označované pomístním jménem Havířské jámy nebo také Havířina, které se nachází v Podolí, v údolí, kterým prochází silnice na Dačice. Dále U

havířských jam, které se nachází v oblasti mezi silnicí na Chotěbudice a Třebětickým potokem směrem na Louku a Vlčí horu. Mezi místa s dosud patrnými stopami historické těžby lze zařadit i Vlčí horu. I když je Vlčí hora často zaměňována s jinou lokalitou – Holčí horou, dalším místem historické těžby, je nutno poznamenat, že se jedná o dvě různé lokality. Holčí hora (Frauenberg) se nachází v blízkosti obce Panenská, dříve Frauendorf, původně Mariendorf.¹⁶ Další stopy po těžbě se nacházejí poblíž vtoku Louckého potoka do Želetavky, blíže loucké hájenky. Zřetelné pozůstatky po těžbě lze nalézt v lokalitě nazývané Velký a Malý Kukáč u Chotěbudic. Pravděpodobná je těžba také na okraji Chotěbudic. Mnohá místa těžby připomínají již jen pomístní jména např. Rudice při Želetavce u Lubnice, Zlatníky, asi 2 km severně od Chotěbudic při Budečském potoku, stopy po dolování lze nalézt rovněž při soutoku Louckého potoka a Želetevky, které je označováno pomístním jménem Hradisko, také u Radotic a Bačkovic. Jižně či jihozápadně jsou to, kromě zmíněných lokalit, také lokalita blíže Týnice označená pomístním jménem Díla, nověji Doly. Mezi hypotetické místo těžby lze zařadit také podzemní komplex chodeb v místě bývalého fantiškánského kláštera se vstupem do podzemí u kostela sv. Víta.

Lze předpokládat, že všechna naleziště byla vzájemně komunikačně propojena. Hlavní komunikační spojnici byla pravděpodobně cesta vedoucí podél řeky Želetavky. Tudy proti toku vedla pravděpodobně stezka ze Znojemska a Bítovska přes Radotice, Bačkovice a Lubnici do Jemnice a pokračovala dále severně směrem na Předín, Štítky, Želetavu, kde se napojovala na Haberskou stezku, a posléze na Jihlavu. Tuto stezku pravděpodobně v Jemnici protínala další, vedoucí z Moravských Budějovic na Staré Hobzí a Slavonice, kde se napojovala na hlavní stezku vedoucí z Vídně do Prahy. Obě tyto stezky se původně mohly protínat v místě zvaném Týnice, lidově též Tejnice. Týn znamenalo původně ohrazené místo plotem. Sthn. Zaun v toponymii pak označovalo osadu chráněnou plotem, jako místo pro kupce s právem nuceného skladu. Do sthn. bylo toto slovo přejato z keltštiny – dúnum – hradiště. Tomu odpovídá i angl. town, jako ohrazené místo. Týnec nebo i Teinitz je deminutivem k Týn. Týny neměly příkopy, ani násypy, jako tvrže a v našich podmínkách vznikaly v období od 10. do 12. století před stavbou hrazených měst.¹⁷

Další cestu, kterou lze na mapě pozorovat i v současné době, byla cesta spojující Týnici s Podolím tzv. Starou cestou přes Jandův kopec směrem k lokalitě zvané U borovice, kde je možno předpokládat rozcestí. Vlevo cesta směřuje na Pálovice, Bářovice a dále směrem na Staré Hobzí. Vpravo se uhybá na Dolní Jemničky a pokračuje na Horní Jemničky. Z Týnice

je patrna další cesta přes Horní Jemničky údolím Bělčovického potoka na Báňovice a dále rovněž na Staré Hobzí. Z Podolí pokračovala cesta severním směrem okolo havířských jam k Vlčí hoře podél Třebětického potoka a dále k Louce a dále směrem na Velký a Malý Kukáč u Chotěbudic.¹⁸

Nejmarkantnější pozůstatky po historické těžbě, včetně těžby hlubinné, se nalézají v bezprostřední blízkosti Podolí a to na severní straně údolí na protější straně silnice vedoucí do Dačic v místě nazývané pomístním jménem „ U havířských jam“ . Při jámování nebo při rýžování zdejších náplavů ve 12. či počátkem 13. století, mohly být obnaženy pod prvotními nánosy žíly stříbrných rud nebo mohly být odkryty i jiné struktury hornin s viditelně stříbrným zrudněním.¹⁹ To nepochybně vedlo ke vzniku hornické osady. Vzhledem k tomu, že místní jméno Podolí je poprvé doloženo až ve 14. století,²⁰ nelze vyloučit, že původně provozovanému jámování odpovídalo ve 12. a na počátku 13. století i místní jméno. Stavba rotundy s válcovou věží, z níž se dochovala jen válcová věž a předpokládaná existence vedle rotundy stojícího zeměpanského dvorce, dovolují uvažovat o dalším rozvoji hornické osady, ke kterému došlo pravděpodobně v důsledku nálezů žil stříbrných rud. Zeměpanským dvorcům umístěným v návaznosti na sakrální objekty je, vedle hradů, přisuzována úloha dalších správních center.²¹ Hornictví zaujímalo v hospodářském systému 12. a 13. století zvláštní a možno říci, že do jisté míry i privilegované postavení, neboť produkty získané z vytěžené rudy, zejména mincovní kovy, byly významným fiskálním zdrojem. I když se na Jemnicku nejednalo o rozsáhlá naleziště rud, lze důvodně předpokládat, že v jemnickém Podolí bylo pravděpodobně tehdy největší nebo nejvýnosnější naleziště rud a rud se stříbrným zrudněním. Hornictví vytvářelo prostor pro řemesla a obchod. V důsledku toho zde s největší pravděpodobností dosáhl proces diferenciacce mezi zemědělstvím, řemeslnou výrobou a obchodem vysokého stupně. Z tohoto pohledu se tak jemnické Podolí může jevit jako tehdejší správní či hospodářské centrum vztahující se na okolní místa provozovaného hornictví, které se patrně utvářelo přeměnou původní hornické osady na základě provozovaného hornictví, jako specifické hospodářské činnosti, umožněné místními nerostnými zdroji.

Z hlediska přemyslovské správy Moravy náleželo Jemnicko ve 12. století do znojemského údělu. Svědčí tomu m.j. i dispozice znojemského údělného knížete, která je zachycena listinou z roku 1190, s majetky ve Starém Hobzí, které tvořily spolu se dvěma statky na Moravskobudějovicku nadaci kláštera v Louce u Znojma.²² V důsledku postupující

kolonizace území se postupně z původního znojemského obvodu vyčlenilo Bítovsko v čele s hradem Bítovem, který se stal sídlem zeměpanských úředníků. Bítovsko se poprvé připomíná r. 1222 v souvislosti s potvrzením Statut Konráda Oty Přemyslem Otakarem I. pro Znojemsko.²³ Mezi Jemnickem a tedy i jemnickým Podolím a bítovskými zeměpanskými úředníky existovaly přímé vazby, ze kterých je možno dovozovat, že se bítovské zeměpanské úřady vztahovaly i na Jemnicko. Dokladem toho je listina z roku 1227 pojednávající o dokončení opevnění založeného města Jemnice, ve které jsou m.j. uvedeni Bartus Bítovský, jako soudce a Petr, villicus, který v listině aktivně vystupuje²⁴ Tomuto uspořádání s největší pravděpodobností odpovídala i organizace církevní správy.²⁵

FOTO 2

Věž rotundy se stavbou původního románského paláce. Omítnutá nástavba věže z přelomu 19. a 20. století. Foto autor.

V rámci uvedeného správního začlenění zaujímal Jemnicko v důsledku tehdejšího hornictví s největší pravděpodobností důležité hospodářské místo. Naznačený vysoký stupeň diferenciací mezi zemědělstvím, řemesly a obchodem v jemnickém Podolí napovídá, že provozování hornictví, jako specifické hospodářské činnosti, ve 12. a počátkem 13. století tak svým specifickým hospodářským významem s největší pravděpodobností položilo základ pro založení města ve 20. letech 13. století, jako překvapujícího urbanistického prvku v této, přece jen odlehlé oblasti Moravy.

Tento příspěvek si nečiní nárok na jediný zaručený názor. Jde o nástin skutečností, které s největší pravděpodobností ovlivnily vznik některých místních jmen na Jemnicku tam, kde jsou ještě i dnes patrné stopy po historické těžbě rud. Skutečností, které se rozhodující měrou mohly podílet na přeměně jemnického Podolí z původní hornické osady na důležité hospodářské centrum specifické povahy založené na hornictví existující v rámci přemyslovské správy 12. a počátku 13. století. Právě jejich působením se jemnické Podolí mohlo stát předchůdcem města, jehož založení ve 20. letech 13. století umožnilo. V tomto významu obrátil pozornost k jemnickému Podolí i výsledek archeologického průzkumu, který byl proveden ve zdejším zámku v místě jedné z věží původního zdejšího hradu.²⁶

POZNÁMKY:

- 1 Chaloupka, G.: Jemnice do počátku 16. století. VVM 1952, str. 1-6
Kejř, J.: Vznik městského zřízení v českých zemích. Karolinum Praha 1997, str. 73, 106, 122, 126, 128, 130, 151, 166, 168/169, 183, 260
- 2 Meduna, L.: Archeologické nálezy v povodí Želetavky a Bíhanky na západní Moravě. Sborník I I. Františku Vildomcovi k 85. narozeninám, str. 79 a násl.
- 3 Machek, V.: Etymologický slovník jazyka českého. Academia Praha 1972, str. 216
- 4 Váša, P.: Slovník jazyka českého. Fr. Borový 1937, str. 621
- 5 Hosák, L.: Moravské místní jméno jako historický pramen. AUP Olom. 1962. Historica I I I. str. 148-149
Svoboda, J., Šmilauer, V.: Místní jména v Čechách V. Praha 1941, str. 190, heslo Jemníky výklad K. Doskočila
Šrámek, R., Luterer, I., Majtán, M.: Zeměpisná jména Československa. Praha 1982, str. 132/133
Holub, J., Kopečný, Fr.: Etymologický slovník jazyka českého. SNU Praha 1952, str. 148
Lamprecht, A., Šlosauer, D., Bauer, J.: Historická mluvnice jazyka českého. SNU Praha 1952, str. 148 a násl.
- 6 Zycha, A.: Das Bohmische Bergrecht des Mittelalters I I. Berlin 1900, str. 6 a násl
- 7 Davídek, V.: Hornictví v zrcadle místních jmen. Studia z dějin hornictví 4, NTM 59, str. 239-274
Davídek, V.: Příspěvek k hornickému slovníku z místních jmen. Studia z dějin hornictví 6, NTM 65, 1975, str. 110-128
- 8 Hosák, L., Šrámek, Fr.: Místní jména na Moravě a ve Slezsku I. Academia Praha 1970, str. 353, 354
- 9 Tamtéž, str. 354, heslo Jemnička Stará
- 10 Ukazatel jmen k latinským zemským deskám brněnským a olomouckým, vydaným P. ryt. Chlumeckým, J. Chytilým, K. Demuthem a A. RYT. Wolfskronem R. 1856. Sestavil Fr. Černý, Brno 1914, str. 41, ZDB III, č. 513, str. 163, ZDB VII, str. 165, ZDB VII, č. 245, str. 193, ZDB VII, č. 193, str. 205, ZDB VII, č. 1027, str. 218, ZDB VIII, č. 75, str. 261, ZDB IX, č. 151, str. 391, ZDB XII, č. 873, str. 148, ZDB VI, č. 873, str. 148, ZDB VI, č. 861, str. 415, ZDB XIV, č. 56, str. 416, ZDB XIV, č. 57, str. 305, ZDB XI, č. 223, str. 308, ZDB XI, č. 278.
- 11 Davídek, V.: Hornictví, 239-274, Příspěvek, str. 110-128
- 12 Tamtéž
Hosák, L., Šrámek, Fr.: Místní jména, str. 52-53
- 13 Davídek, V.: Hornictví, 239-274
- 14 Machek, V.: Etymologický slovník, str. 45
- 15 Hosák, L., Šrámek, Fr.: Místní jména, str. 52-53
- 16 Mikovcová, A., Vědra, P.: O původu místního jména Panenská na Jemnicku. Naším krajem, 1991, č. 4, str. 14-17
- 17 Machek, V.: Etymologický slovník, str. 664
Hosák, L., Šrámek, Fr.: Místní jména I, str. 625
- 18 Nástin cest je patný ještě na mapách tzv. 2. vojenského mapování podle císaře Františka II., které bylo na Moravě a ve Slezsku prováděno v letech 1836-1840

- 19 Dejmek, V.: Jemnické zlato. Dubí 1985, Práce báňsko-historického výzkumu. Geindustria,n.p. Praha, závod Dubí, str. 4-6
Houzar, S.: Těžba drahých kovů na jihozápadní Moravě, 2, Naším krajem 4, str. 3- 8
Houzar,S., Pošmourný,K.: Ag-Pb-Zn mineralizace u Jemnice na jihozápadní Moravě. Acta Mus. Moraviae,Sci, nat., 76,str 95-103
Houzar,S.: Opuštěné doly na Kukáči u Chotěbudic. Naším krajem 7, 1996, str. 27
Houzar, S., Škrdla, P.: Výskyt zlata v širším okolí Želetavy na jihozápadní Moravě. Přírodovědný sborník Západomoravského muzea v Třebíči, 1990, 17, str. 21-33
- 20 Hosák,L., Šrámek, Fr.: Místní jména na Moravě a ve Slezsku II.,Academia Praha 1980, str. 265,
- 21 Měřínský, Z.: Od připojení Moravy v rámec Českého státu do válek husitských. Vlastivěda moravská. Moravskobudějovicko-Jemnicko. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně 1997, str 168-169,
- 22 Smutná,K.,Smutný.B.: Staré Hobzí 1190-1990. Staré Hobzí 1990, str. 11 an.
Hosák,L.: Historický místopis země Moravsko,Slezské.Academia 2004,reprint prvního vydání z roku 1938, str 169
- 23 Šujan,Fr.: Nejstarší zřízení zemské na Moravě. Brno 1926, str. 41-43
- 24 CDB II, str. 303, č. 305, CDM II, str. 184-5, č. 180
- 25 Rampula,J.: Vznik a oblastní změny původního děkanství telčského. VVM, II. 1947, str. 179-180
- 26 Zatloukal, R.: Městský hrad v Jemnici (okr. Třebíč). Naším krajem 8,1997, str 69- 76

Publikováno v Dačickém vlastivědném sborníku č. IV, listopad 2007